

21 501-30 Raad voor Concurrentievermogen

Nr. 714 VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 22 september 2026

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan het kabinet over:

- de brief van de minister van Economische Zaken over de geannoteerde Agenda Raad voor Concurrentievermogen 24 september 2026 (Kamerstuk 21501-30, nr. 711)
- de brief van de minister van Economische Zaken over het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen 28 en 29 mei 2026 (Kamerstuk 21501-30, nr. 705)
- de brief van de minister van Economische Zaken over het verslag van de informele Raden voor Concurrentievermogen van 9 en 10 juli 2026 en van 21 juli 2026 (Kamerstuk 21501-30, nr. 710)
- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken over het Fiche: Verordening mobiele satellietdiensten 2GHz (Kamerstuk 22112, nr. 4401)
- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken over het Fiche: Mededeling Stop Destroying Videogames (Kamerstuk 22112, nr. 4417)

De vragen en opmerkingen zijn op 18 september 2026 aan het kabinet voorgelegd. Bij brief van 22 september 2026 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Van Eijk

De griffier van de commissie,
Reinders

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en antwoord / Reactie van het kabinet

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie lezen in het verslag dat de minister tijdens de informele Raad van 9 en 10 juli opnieuw aandacht heeft gevraagd voor de Ondernemingen in Moeilijkheden-definitie en daarbij bijval kreeg van meerdere lidstaten. Uit de brief van 1 september blijkt echter dat de tweede conceptversie van de AGVV en de herziening van de richtsnoeren nog geen oplossing bieden, terwijl de Commissie de nieuwe kaders eind 2026 wil publiceren met het oog op inwerkingtreding per 1 januari 2027. Het tijdpad is dus krap.

1. Is de minister bereid dit onderwerp ook tijdens deze Raad op te brengen, bijvoorbeeld bij het debat over economische veiligheid en concurrentievermogen of als diversienpunt?

Antwoord

Tijdens de Raad van concurrentievermogen zal ik opnieuw het onderwerp Ondernemingen in Moeilijkheden ter sprake brengen. Hierbij zal ik ook verwijzen naar een tweede Joint Statement dat ik 18 september naar de Europese Commissie heb gestuurd. Dit Joint Statement is medeondertekend door: België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Letland, Luxemburg, Polen, Slowakije en Tsjechië. Het Joint Statement wordt op de Raad voor Concurrentievermogen gezamenlijk met de ondertekenende lidstaten als diversienpunt aangedragen en besproken. Ik zal dit Joint Statement met uw Kamer delen samen met het verslag van de Raad.

2. Welke lidstaten steunden de Nederlandse oproep in juli, en is de oorspronkelijke groep van acht landen inmiddels gegroeid? Is de minister bereid die steun om te zetten in een gezamenlijke schriftelijke oproep aan de Commissie voordat de kaders worden gefinaliseerd, en de Kamer daarover te informeren?

Antwoord

Het eerste Joint Statement was medeondertekend door: Duitsland, Letland, Luxemburg, Polen, Slowakije, Spanje en Tsjechië. Ten opzichte van deze groep hebben België, Italië en Frankrijk het tweede Joint Statement nu medeondertekend en heeft Spanje het tweede Joint Statement niet ondertekend. Daarnaast hebben in ambtelijke werkgroepen meerdere lidstaten zich uitgesproken voor een wijziging van de definitie.

Deze leden delen de teleurstelling van de minister over de voorgestelde verruiming. Zij lezen dat die in de praktijk weinig oplevert, omdat de financiële instrumenten waarvan start- en scale-ups gebruikmaken volgens de jaarverslaggevingsregels niet als eigen vermogen gelden, en dat de uitzondering voor innovatieve ondernemingen te beperkt is.

Daardoor biedt ook anticiperend handelen geen ruimte meer.

3. Welke concrete aanpassing bepleit het kabinet in zijn reactie op de consultaties over de AGVV en de richtsnoeren? Zoals bijvoorbeeld het meetellen van quasi-eigen vermogen zoals achtergestelde en converteerbare leningen, een toets op daadwerkelijke levensvatbaarheid, of een ruimere uitzondering voor innovatieve start- en scale-ups? Kan de Kamer die reactie ontvangen? En welke stappen zet de minister als de definitieve kaders het probleem eind 2026 nog steeds niet oplossen? Welke ruimte ziet het kabinet dan nog, en wanneer wordt de Kamer hierover geïnformeerd?

Antwoord

Bij de herziening van de richtsnoeren voor reddings-en herstructureringssteun, waarin Onderneming in Moeilijkheden (OIM) is gedefinieerd, en bij de herziening van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening stelt het kabinet twee oplossingsrichtingen voor. Primair wordt ingezet op het “verruimen” van het begrip eigen vermogen met quasi-eigen vermogen, zodat de definitie voor Onderneming in Moeilijkheden beter aansluit bij de praktijk. Voor het geval de definitie onvoldoende door de Commissie wordt aangepast, zet ik tegelijkertijd ook in op ruimere uitzondering op de OIM-definitie, zoals voor innovatieve start- en scale-ups.

Voor nu houdt het kabinet hoop op een goede afloop van deze herzieningen en zet het daar samen met andere lidstaten vol op in. In de afgelopen periode heeft veelvuldig daarover tussen Lidstaten en de Commissie contact plaatsgevonden op ambtelijk niveau, ook in samenwerking met andere EU-lidstaten die het statement steunen. En marge van de Raad zal ik hierover het gesprek voortzetten.

Welke vervolgstappen het kabinet gaat zetten na afronding van het wijzigingstraject is lastig te zeggen. Dit is afhankelijk van de gesprekken in de aankomende periode en de uiteindelijk door de Commissie vastgestelde herziene steunkaders. Het kabinet zal uw Kamer informeren of en in welke mate vervolgstappen nodig zijn. In overeenstemming met de informatieafspraken met uw Kamer heeft uw Kamer de ingediende reactie op de publieke consultatie voor de herziening van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening ontvangen en wordt de reactie op consultatie van de richtsnoeren met de volgende EZK EU-kwartaalrapportage met uw Kamer gedeeld.¹

Chips Act 2.0

De leden van de D66-fractie zien de Chips Act 2.0 als meer dan een schild tegen afhankelijkheid. Europa heeft met chipmachines, chipontwerp, fotonica en quantum technologie in handen waar de rest van de wereld

¹ Kamerstuk 22112, nr. 4411, EU-kwartaalrapportage EZK Q1 en Q2 2026, *Response of the Netherlands to the public consultation on the draft for a new GBER*.

niet omheen kan, en Nederland staat daarin aan de basis. Deze leden vinden dat Europa die voorsprong moet uitbouwen in plaats van fabrieken nabouwen die elders al staan.

4. Zij vragen de minister daarom niet alleen wat zij wil voorkomen, maar vooral wat zij wil bereiken. Op welke Europese sterktes wil het kabinet dat de Unie in 2035 aantoonbaar onmisbaar is, en welke plek krijgen de volgende generatie productiemachines en de geïntegreerde fotonica daarin?

Antwoord

Het kabinet deelt de visie dat Europese technologische soevereiniteit draait om het uitbouwen van unieke sterktes en mondiale controlepunten in de bredere technologiystack, van materialen en chips tot cloud en AI, niet enkel om het nabouwen van fabrieken en capaciteiten. In de Chips Act 2.0 zet het kabinet daarom in op Nederlandse en Europese sterktes in geavanceerde chipmachines, geïntegreerde fotonica en quantum(chips). In dit kader pleit het kabinet voor expliciete opname van equipment en fotonica in de verschillende instrumenten. Tevens zet het kabinet in op versnelde commerciële opschaling door industrialisatie van pilot lines en sterkere verbinding met de markt, zoals ook beschreven in de Semicon Visie 2035². Verder benadrukken we het belang van Europese vraagcreatie om Europese chipinnovaties direct te koppelen aan de bredere EU-technologiystack en hiermee de Chips Act te linken aan het bredere “Tech Sovereignty Package”. Daarbij zoekt het kabinet ook aansluiting bij initiatieven van de industrie zoals de European Tech Creators Coalition (TCC), waar President Macron en Premier Jetten een voorbespreking over hebben gehad op 2 september jl. in Eindhoven bij ASML tijdens het [Franco-Dutch Tech Dialogue](#).

Deze leden wijzen erop dat zulke ambities staan of vallen met mensen. Zonder technici, chipontwerpers en onderzoekers wordt geen enkele fabriek gebouwd en geen enkele proeflijn bemenst, maar in het voorstel en in de geannoteerde agenda komt talent nauwelijks voor.

5. Welke plaats krijgt talent in de Nederlandse inzet, en is de minister bereid dit in het beleidsdebat te agenderen, bijvoorbeeld door in te zetten op gezamenlijke opleidings- en onderzoeksinfrastructuur rond de Grand Challenges en de proeflijnen?

Antwoord

Het kabinet onderkent dat het behoud en aantrekken van talent cruciaal zijn voor de versterking van het Europese halfgeleiderecosysteem (zoals ook verankerd in de Semicon Visie 2035 en initiatieven zoals Project Beethoven). Binnen Europa zet het voorgestelde label voor *European Semiconductor Regions of Excellence* specifiek in op vaardighedenontwikkeling in regionale clusters. Eveneens worden de

² Semicon Visie 2035, 1 april 2026, Kamerstuk 29826 nr. 281

competence centers doorgezet, waarbij talentontwikkeling ook een belangrijk onderdeel is. Het kabinet zal dit thema ook in Europees verband blijven agenderen en ziet daarbij een logische koppeling met de *Grand Challenges* en pilot lines, zodat onderzoek, opleiding en industrialisatie elkaar versterken.

6. Tot slot vragen deze leden of de minister bereid is in het debat het voortouw te nemen met een positieve agenda langs deze lijn, en daarvoor de door Nederland geïnitieerde Semicon Coalition te benutten. Blijft de keuze voor strategische projecten bij lidstaten in de European Semiconductor Board (ESB) liggen?

Antwoord

Het kabinet zet zich in voor een ambitieuze Europese agenda voor de halfgeleidersector, in lijn met de inzet van de Semicon Coalition op onmisbaarheid, weerbaarheid en welvaart. Daarbij is het kabinet van mening dat de lidstaten via de European Semiconductor Board een sturende rol moeten hebben bij de prioritering en selectie van strategische projecten. Nederland zal deze coalitie ook blijven benutten om nadruk te leggen op unieke Europese sterktes, opschaling en vraagcreatie. Daarbij benadrukt het kabinet ook het belang van de industrie bij het opzetten en prioriteren van projecten, zoals bij de European Tech Creators Coalition (TCC).

Deze leden delen het oordeel van het kabinet dat het eigenaarschapscriterium van meer dan 50 procent te strikt is, maar zien daarachter een principiële vraag. Europa is groot geworden door open te zijn, en de Nederlandse chipsector bestaat bij de gratie van internationale samenwerking en internationaal kapitaal. Deze leden willen voorkomen dat Europa uit angst voor afhankelijkheid het protectionisme kopieert waar het zelf onder lijdt.

7. Hoe voorkomt de minister dat de Chips Act 2.0 juist de bedrijven uitsluit die Europa sterk maken? Hoe borgt zij dat samenwerking met belangrijke partners zoals Taiwan, Japan en Zuid-Korea mogelijk blijft en dat de verordening in lijn is met de verplichtingen van de Unie in de Wereldhandelsorganisatie?

Antwoord

Het kabinet onderschrijft het belang van een open en internationaal verbonden Europese halfgeleidersector. De Chips Act 2.0 moet ruimte bieden voor internationale samenwerking, waardoor risicovolle strategische afhankelijkheden worden verminderd en de weerbaarheid van de Europese waardeketen wordt versterkt. Het kabinet zet zich daarom in voor een evenwichtige toepassing van het eigenaarschapscriterium en zal erop toezien dat indien dit criterium wordt toegepast, dat niet leidt tot het uitsluiten van bedrijven die in de kern Europees zijn of bij bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de Europese halfgeleiderwaardeketen. Tevens vindt het kabinet conformiteit met verplichtingen van de Unie en de WTO daarbij van

belang.

De leden van de D66-fractie lezen dat enkele grote lidstaten het fusietoezicht willen versoepelen om Europese kampioenen te kunnen vormen. Deze leden zien dat anders: Europese bedrijven groeien niet door minder concurrentie, maar door een interne markt die eindelijk af is. Zij willen voorkomen dat weerbaarheid en innovatie een achterdeur worden om fusies goed te keuren die consumenten en jonge bedrijven de das omdoen.

8. Hoe borgt de minister dat de herziene richtsnoeren de wettelijke toets, namelijk of er voldoende concurrentie overblijft, in de praktijk niet uithollen?

Antwoord

De wettelijke toets die de Commissie toepast bij de beoordeling van fusies en overnames, ligt vast in de Concentratie Verordening (Verordening (EG) nr. 139/2004). De richtsnoeren bieden meer duiding hoe de Commissie deze toets en de hiervoor relevante jurisprudentie interpreteert. De Commissie beslist zelfstandig over de richtsnoeren, omdat het geen nieuwe wetgeving betreft. De interpretatie van de Commissie kan niet afdoen aan het wettelijke kader en de jurisprudentie. Een groot deel van de herziene richtsnoeren is een weergave van recente jurisprudentie. Voor zover de richtsnoeren nieuwe duiding bevatten, zal dit in lijn moeten zijn met de wettelijke toets. Verder blijft het kabinet het belang van effectieve mededinging benadrukken.

9. En is zij bereid in de Raad uit te dragen dat verdere integratie van de interne markt de echte route naar schaal is, en niet het versoepelen van het toezicht?

Antwoord

Ja, dit standpunt heeft het kabinet al naar voren gebracht als onderdeel van de Nederlandse inbreng op de consultatie van de conceptrichtsnoeren. En dit standpunt zal ik ook uitdragen in de Raad. De inbreng op de consultatie zal via de EZK EU-kwartaalrapportage aan de Kamer worden verzonden aan het einde van het derde kwartaal.

Economische veiligheid en bondgenoten

Deze leden delen de analyse dat economische veiligheid, industrie- en handelsbeleid steeds meer met elkaar verweven raken, maar wijzen erop dat diversificatie alleen werkt als er partners zijn om naartoe te diversifiëren. Zij lezen dat de Commissievoorzitter deze week voorstelde om Canada het eerste geassocieerde lid van de Unie te maken, met samenwerking op onder meer industrie, kritieke technologiegebieden, energie en grondstoffen. Deze leden zien daarin een kans en willen dat Nederland het voortouw neemt om zulke banden ook met andere gelijkgestemde landen aan te halen.

10. Hoe beoordeelt het kabinet dit voorstel, en is het kabinet bereid tijdens het lunchdebat te bepleiten dat samenwerking met andere landen concreet wordt gemaakt op grondstoffen, chips en kritieke technologie-gebieden?

Antwoord

Diversificatie is een nadrukkelijk onderdeel van de Nederlandse inzet om economische veiligheid te versterken. Het kabinet is het eens met de D66-leden dat strategische en gelijkgezinde partners zoals Canada hierin een belangrijke rol kunnen spelen. Op het vlak van grondstoffen, chips en kritieke technologieën is het van belang om de samenwerking met gelijkgezinde landen te blijven opzoeken. Tijdens het lunchdebat zal het kabinet dit belang benadrukken, ook waar het de samenwerking op onder meer grondstoffen en kritieke technologieën betreft.

Stop Destroying Videogames

De leden van de D66-fractie vinden het opmerkelijk dat je tegenwoordig een spel kunt kopen dat later gewoon van je scherm kan verdwijnen. Zij waarderen dat het kabinet erkent dat betere informatie alleen het probleem niet oplost en dat spelers zekerheid en compensatie verdienen. Tegelijk constateren deze leden dat een vrijwillige gedragscode staat of valt met de bereidheid van de sector.

11. Aan welke termijn en welke concrete resultaten toetst het kabinet die gedragscode, en wat gebeurt er als die uitblijven?

Antwoord

De Europese Commissie is betrokken bij de totstandkoming van de gedragscode; het kabinet heeft hier geen actieve rol in. In de door de Commissie gepubliceerde mededeling als reactie op het Europese burgerinitiatief heeft de Commissie aangegeven om tegen het einde van dit jaar een dialoog op gang te brengen met de sector.

De effecten van deze gedragscode dienen voor het kabinet te leiden tot concrete resultaten op het gebied van informatievoorziening over de levensduur en compensatiemogelijkheden, alsook het behoud van speelbaarheid van videogames. Het kabinet heeft in haar reactie op de mededeling van de Europese Commissie (BNC-fiche³) aangegeven dat in een gedragscode eenvoudiger rekening gehouden kan worden met verschillende type bedrijfsmodellen ten opzichte van andere vormen van regulering. Het kabinet wil graag resultaten zien van de gedragscode voordat de onderhandelingen over de aangekondigde Digital Fairness Act (DFA) zijn afgerond (dus voor afronding van de trilogie tussen de Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie). Indien daar aanleiding toe zou zijn, zouden dan namelijk nog concrete punten in het Nederlandse standpunt op de DFA specifiek ten aanzien van de gedragscode kunnen worden meegenomen.

³ Fiche: mededeling *Stop Destroying Videogames* (kamerstuk 22112, nr. 4417)

12. Is zij bereid zich er in de evaluatie van de Richtlijn Digitale Inhoud voor in te zetten dat consumenten vooraf duidelijk zien dat zij een licentie kopen en hoe lang een spel wordt ondersteund?

Antwoord

Natuurlijk is het kabinet het ermee eens dat het voor consumenten vooraf duidelijk moet zijn wat ze kopen, en dat de aanbieders van producten en diensten hierover zo transparant mogelijk moeten zijn. De Europese Commissie heeft aangegeven de evaluatie van de Richtlijn Digitale Inhoud eind 2026 te presenteren. Het kabinet wacht de resultaten van deze evaluatie af.

Daarnaast gelden er op grond van de huidige Europese consumentenrichtlijnen al diverse informatieverplichtingen voor handelaren. Handelaren mogen geen essentiële informatie achterhouden die nodig is voor consumenten om een weloverwogen aankoopbeslissing te nemen. Informatie over het kopen van een licentie en hoelang een videogame redelijkerwijs speelbaar blijft, is daarbij uiteraard belangrijke informatie. Het oordeel of handelaren in videogames de huidige consumentenwetgeving overtreden is aan de ACM als publieke toezichthouder, of aan de civiele rechter en kan afhankelijk zijn van omstandigheden van het geval.

13. En hoe voorkomt zij dat kleine indiestudio's onder de code bezwijken, terwijl juist grote uitgevers de knop omzetten?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 11, heeft het kabinet geen actieve rol in de dialoog voor de totstandkoming van de gedragscode. Het kabinet heeft in haar reactie op de mededeling van de Europese Commissie (BNC-fiche⁴) aangegeven dat in een gedragscode eenvoudiger rekening gehouden kan worden met verschillende type bedrijfsmodellen ten opzichte van andere vormen van regulering. Doordat indiestudio's ook direct betrokken zijn bij de totstandkoming van de gedragscode, kunnen aspecten zoals de omvang van de studio hierin worden meegenomen. Overigens onderschrijven veel kleinere videogamestudio's de doelen van het burgerinitiatief en maken veel van deze studio's het ook mogelijk voor consumenten om videogames te blijven spelen zonder ondersteuning van de uitgever.

Mobiele satellietdiensten 2 GHz

Deze leden steunen een Europese satelliet-infrastructuur die ons minder afhankelijk maakt van één of twee buitenlandse aanbieders. Zij zien de verplichte wholesaletoeegang als de kern van dat doel en willen dat die niet in de uitvoeringsbesluiten wordt uitgehold.

⁴ Fiche: mededeling *Stop Destroying Videogames* (kamerstuk 22112, nr. 4417)

14. Hoe borgt de minister dat die verplichting werkbaar en afdwingbaar blijft, ook nu de vergunningverlening naar de Commissie verschuift?

Antwoord

Op grond van het huidige Europese kader⁵ voor satellietdiensten in de 2 GHz-frequentieband is er momenteel nog geen sprake van een geldende verplichting tot het bieden van wholesaletoegang. Het voorstel van de Europese Commissie met betrekking tot de 2 GHz-frequentieband introduceert een dergelijke verplichting tot het bieden van wholesaletoegang ten aanzien van het commercieel gebruik.

De verplichting tot het bieden van wholesaletoegang betekent dat de verkrijger van het spectrum ertoe verplicht zal worden aan andere partijen toegang te bieden tot diens netwerk om op een eerlijke, redelijke en non-discriminatoire wijze satellietdiensten aan te kunnen bieden. In het BNC-fiche⁶ heeft het Kabinet aangegeven deze verplichting positief te waarderen omdat het toegang kan geven aan partijen die de frequentierechten niet (kunnen) verkrijgen, maar wel geïnteresseerd zijn in het aanbieden van diensten. Daarbij kan het opnemen van een dergelijke wholesaleverplichting het ontstaan van een risicovolle strategische afhankelijkheid van één of twee partijen voorkomen.

Het voorstel van de Europese Commissie voorziet in het overgaan van de bevoegdheden met betrekking tot de autorisatie van het spectrum en de handhaving van de in de verordening opgenomen voorwaarden van de lidstaten naar de Europese Commissie. Artikel 19 van het voorstel regelt de monitoring en handhaving van de in het voorstel opgenomen verplichtingen en bevat sancties die ten gevolge van de niet-naleving opgelegd kunnen worden.

15. En hoe zorgt zij ervoor dat de door ASTRON gesignaleerde risico's voor de radioastronomie serieus worden geadresseerd, zodat Europese connectiviteit niet ten koste gaat van Europese wetenschap?

Antwoord

Het kabinet heeft aandacht voor de geuite zorgen. Inmiddels is gebleken dat zolang de huidige technische gebruiksvoorwaarden in stand blijven, er geen sprake is van een toename van de nadelige effecten ten opzichte van radioastronomie. Het voorstel van de Europese Commissie voorziet niet in de wijziging van de technische gebruiksvoorwaarden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de Geannoteerde Agenda voor de Raad voor Concurrentievermogen. Deze

⁵ Hierbij gaat het om: Beschikking nr. 626/2008/EG.

⁶ Kamerstuk 21 112, nr. 4401

leden constateren dat de Chips Act 2.0 een belangrijk agendapunt is van de geannoteerde agenda. Deze leden hebben hierover separaat een inbreng geleverd, namelijk bij het daarover gaande schriftelijk overleg.⁷ Deze leden hebben op dit moment geen overige vragen of opmerkingen voor de aankomende Raad voor Concurrentievermogen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de Geannoteerde Agenda voor de Raad voor Concurrentievermogen en hebben daarover de volgende vragen.

De leden van de PVV lezen in brief 2026Z18808 'Geannoteerde Agenda Raad voor Concurrentievermogen 24 september 2026' dat de Nederlandse inbreng voor het Chips Act 2.0 beleidsdebat onder andere bestaat uit het pleiten om geavanceerde productiemachines en -apparatuur expliciet onder de Grand Challenges en de "first-of-a-kind"(FoaK)-definitie te laten vallen.

16. Betekent dit dat het Kabinet daarbij ook inzet op het bereiken van technologische soevereiniteit voor Nederland, en niet op het delen van dergelijke cruciale technologie met andere Europese lidstaten opdat zij daar hun voordeel mee kunnen doen?

Antwoord

Nee. De inzet van het kabinet is gericht op het versterken van zowel het Nederlandse als het Europese concurrentievermogen en de technologische soevereiniteit van Europa. Daarbij staat juist de Europese samenwerking centraal. De halfgeleiderwaardeketen is sterk grensoverschrijdend en geen enkele individuele lidstaat kan deze zelfstandig afdekken.

Het kabinet zet er wel op in dat Europa zijn unieke technologische sterktes en zogenoemde controle punten, waaronder geavanceerde productiemachines en -apparatuur, verder uitbouwt. Deze technologieën zijn van groot belang voor de Europese onmisbaarheid en weerbaarheid. De inzet binnen de Grand Challenges en de First of a Kind (FOAK)-definitie is er daarom op gericht deze Europese sterktes te behouden en verder te ontwikkelen, waarbij Nederland vanuit zijn sterke positie een belangrijke bijdrage kan leveren.

Deze leden van de PVV lezen daarnaast in de brief op Kamerstuk 22112, nr. 4401 'Fiche: Verordening mobiele satellietdiensten 2GHz' dat Nederland kritisch is op de door ASTRON gesignaleerde risico's voor D2D-toepassingen met betrekking tot interferentie ten opzichte van passief frequentiegebruik voor onderzoeksdoeleinden (radioastronomie).

⁷ De inbreng van het schriftelijke overleg BNC-fiche Chipsverordening 2.0 stond gepland op 17 september 2026. De vragen van de commissie zijn terug te vinden met het documentnummer 2026D44170

17. Het kabinet zal hier richting de Commissie aandacht voor vragen. Kan het kabinet aangeven hoe vrijblijvend dit verzoek aan de Commissie is en is het kabinet bereid hier een harde grens te trekken?

Antwoord

Het kabinet heeft aandacht voor de geuite zorgen. Inmiddels is gebleken dat zolang de huidige technische gebruiksvoorwaarden in stand blijven, er geen sprake is van een toename van de nadelige effecten ten opzichte van radioastronomie. Het voorstel van de Europese Commissie voorziet niet in de wijziging van de technische gebruiksvoorwaarden.

Stop Destroying Videogames

Voorts lezen de leden van de PVV in de brief op Kamerstuk 22112, nr. 4417 'Fiche: Mededeling Stop Destroying Videogames' dat de Commissie het disproportioneel acht om middels wetgeving af te dwingen dat uitgevers die videogames verkopen of in licentie geven deze na beëindiging van de ondersteuning in een functionele of speelbare staat achter te laten.

18. Deelt het kabinet de opvatting dat, gegeven het feit dat het games betreft die niet op een fysiek medium geleverd worden maar enkel digitaal ontsloten worden, middels een zorgplicht gedekt zou moeten worden dat zo een game bespeelbaar blijft voor een nog nader te bepalen termijn? Ter vergelijking, een oude NES console met een even oude game-cartridge is vandaag de dag, 40 jaar na de releasedatum, nog steeds bespeelbaar. Een oude game op een digitaal format "verdwijnt" daarentegen, is niet op een fysieke drager beschikbaar en is dus niet meer bespeelbaar. Heeft de koper van een digitale game niet hetzelfde recht om die game te spelen als die koper van die NES-console in 1986 die vandaag de dag nog steeds geniet van Mario Bros of Duck Hunt? Is het kabinet voornemens om hierover met de Commissie in gesprek te treden om op zijn minst een discussie over een wenselijke termijn op de agenda te verkrijgen die wel afgewogen zou kunnen worden tegen de rechten en de vrijheid van ondernemerschap of anderzijds een verplichting om de games ook op fysieke dragers uit te brengen, zodat er wel sprake kan zijn van fysiek eigendom?

Antwoord

Het kabinet ziet eveneens het belang dat games bespeelbaar moeten blijven. Het introduceren van een verplichting om videogames ook op een fysieke drager uit te brengen is daarbij echter disproportioneel, ook gelet op de extra kosten die dit met zich meebrengt voor videogame-uitgevers en de dalende vraag naar videogames op een fysieke drager. Daarnaast zijn moderne videogames steeds meer afhankelijk van servers die door uitgevers worden geëxploiteerd. Het stoppen van ondersteuning van deze servers kan leiden tot het onspeelbaar maken van de betreffende

videogame, iets waar ook de Commissie op wijst in haar mededeling.⁸⁸ Het uitbrengen van videogames op een fysieke drager biedt geen garantie dat deze videogames wel speelbaar blijven wanneer ondersteuning wordt stopgezet.

19. De leden van de PVV vragen zich daarnaast af hoe de starre houding van het kabinet en de Commissie, waar het gaat om de ondersteuning van games, zo anders is vergeleken met de verplichting om producten met digitale componenten te alle tijden te blijven voorzien van updates, een verplichting die voortvloeit uit de Cyber Resilience Act. Kan het kabinet duiden hoe zich dit tot elkaar verhoudt?

Antwoord

Op grond van het consumentenrecht (Richtlijn Digitale Inhoud) zijn handelaren verplicht om updates te leveren die nodig zijn om de betreffende digitale inhoud of dienst goed te laten blijven werken. Deze verplichting is ook van toepassing op videogames en geldt voor een periode die de consument redelijkerwijs mag verwachten. Het oordeel of videogame-uitgevers bij het stopzetten van ondersteuning hiermee in overtreding zijn is aan de ACM als publieke toezichthouder, of aan de civiele rechter bij een geschil en kan afhankelijk zijn van omstandigheden van het geval.

In de lopende evaluatie van de Richtlijn Digitale Inhoud (waarvan de resultaten eind dit jaar verwacht worden) zal de Commissie ook ingaan op de problematiek rondom het stopzetten van digitale inhoud en online diensten. Het kabinet wacht de uitkomsten van de evaluatie af.

De Cyber Resilience Act bevat verplichtingen voor fabrikanten om bij het in handel brengen van producten met digitale elementen kwetsbaarheden van deze producten effectief aan te pakken. Een onderdeel hiervan is het verstrekken van beveiligingsupdates voor een periode van minimaal 5 jaar of gedurende de gehele gebruiksduur van het product als deze naar verwachting korter is dan 5 jaar. Deze verplichting focust zich met name op het aanpakken van cyberveiligheidsrisico's en heeft dus slechts een beperkte relatie met het online houden van servers voor games.

Ook lezen de leden van de PVV in deze brief dat het kabinet een gelijk speelveld nastreeft voor de Europese Game-industrie. De markt voor computergames is verzadigd. Nederlandse gamestudio's hebben het zwaar, te meer vanwege landen waar de overheid de sector financieel steunt, zoals Duitsland, België, Frankrijk, Polen en het VK, waardoor de internationaal sterk stijgende ontwikkelkosten wel tot 50% lager

⁸⁸ Mededeling van de Commissie over het Europees burgerinitiatief (EBI) 'Stop Destroying Videogames', C(2026) 4110 final, Straatsburg, 16 juni 2026. Zie: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2026\)4110&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2026)4110&lang=en).

uitvallen. Voor consoles speelt daarbij dat geheugenchips sinds 2025 drie tot vijf keer zo duur zijn geworden. Financiers vinden is daardoor lastig.

20. Wat gaat dit kabinet doen om ervoor te zorgen dat, zeker ook met de op handen zijnde Digital Fairness Act, er daadwerkelijk sprake zal zijn van een gelijk speelveld? Is het kabinet bijvoorbeeld bekend met het gegeven dat in Nederland geen specifieke belastingcode of fiscaal sectorbeleid is voor games (zoals de Tax Shelter in België of de Video Games Tax Relief in het VK), waardoor het vrijwel onmogelijk is om in aanmerking te komen voor algemene innovatieregelingen? Hoe definieert dit kabinet het 'gelijke speelveld' voor deze sector?

Antwoord

De videogamesector heeft dezelfde toegang tot generieke subsidies en fiscale ondersteuning als andere sectoren. Daarnaast gelden voor alle lidstaten staatssteunkaders voor het ondersteunen van bedrijven. Het is aan de Europese Commissie om te beoordelen of specifieke staatsteun geoorloofd is. Tot slot wordt hard gewerkt aan het verhogen van de beschikbaarheid van privaat kapitaal voor alle sectoren, waaronder dus ook de videogamesector.

21. Tevens hebben de leden van de PVV een vraag inzake de op handen zijnde Digital Fairness Act, waarnaar ook al werd aangehaald in deze brief. Welke problemen lost de DFA op die niet in de al bestaande wetgeving kan worden geadresseerd en hoe ziet dit kabinet de samenhang tussen de DFA en bestaande regelgeving als het Consumentenrecht en de Digital Services Act?

Antwoord

Het kabinet benadrukt in aanloop naar het voorstel van de Digital Fairness Act (verwacht in Q4 van 2026) het belang van handhaving van bestaande Europese regelgeving zoals de Digital Services Act (DSA) en de AI Act. Het kabinet zou daarnaast graag zien dat de DFA ingezet wordt als Europees geharmoniseerde oplossing voor schadelijke online handelspraktijken zoals "*dark patterns*", verslavend ontwerp in digitale diensten en oneerlijke handelspraktijken in games.

Het is belangrijk om hierbij het verschil in doelstelling en reikwijdte tussen de DSA en de DFA voor ogen te houden. De DSA richt zich op een specifieke groep ondernemingen, namelijk online tussenhandelsdiensten (waaronder platforms). De DFA richt zich naar verwachting, als onderdeel van het algemene consumentenrecht, op alle handelaren. De DFA zal daarom van belang zijn voor partijen waarop de regels uit de DSA niet van toepassing zijn, zoals de meeste gamebedrijven.

22. Tot slot vernemen deze Leden graag van dit kabinet hoe bij de verdere uitwerking van de DFA rekening zal worden gehouden met de verschillende digitale diensten, zoals bijvoorbeeld social media enerzijds en videogames anderzijds en hoe het kabinet aankijkt

tegen de ontwerpkeuzes rondom het zogenoemde addictive design, rekening houdende dat er onderscheid is tussen schadelijke praktijken en reguliere gameplaymechanismen?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 21 wordt met de DFA het bestaande Europese consumentenrecht aangepast. Dit betekent dat nieuwe verplichtingen van toepassing zullen zijn op alle handelaren. Zoals het kabinet in het non-paper over de DFA heeft aangegeven, acht zij het belangrijk dat nieuwe regels uitvoerbaar zijn voor ondernemers. Het kabinet zal daarom bij de totstandkoming van de DFA aandacht hebben voor de uitvoerbaarheid van de voorgestelde verplichtingen voor handelaren uit verschillende sectoren (waaronder de videogamesector) en van verschillende omvang (met name de impact op het mkb). Het is op dit moment niet de verwachting dat met de DFA zaken zullen worden gereguleerd die direct reguliere gameplaymechanismen raken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie

De leden van de PRO-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de volgende Raad voor Concurrentievermogen. De leden hebben hierover nog enkele vragen.

23. De leden van de PRO-fractie hebben vragen zich af hoe de minister kijkt naar het recente dreigement van de VS om nieuwe handelsmaatregelen te treffen richting zowel de Europese Unie als Canada vanwege de recente toenadering. Kan het kabinet zijn visie delen op de recente toenadering en het associatieve lidmaatschap dat Canada is aangeboden? Hoe vindt het kabinet dat de Europese Unie en Canada moeten samenwerken en reageren op de dreigementen vanuit de VS?

Antwoord

Samenwerking met Canada is voor Nederland en de EU van groot belang. Canada is een strategische partner op tal van beleidsterreinen. De specifieke term associatief lidmaatschap is ondergeschikt aan het doel dat we als Nederland steunen, te weten intensievere samenwerking met Canada. Het is aan EU-lidstaten om uiteindelijk te besluiten hoe die intensievere relatie verder moet worden vormgegeven.

24. De leden zijn tevens benieuwd naar de visie van de minister op de handelsdialoog van de Europese Unie met China. Ursula von der Leyen zei bij de Europese Staat van de Unie dat die wordt voortgezet, maar dat er een moment komt dat er een grens getrokken moet worden. Dat daarbij alle instrumenten op tafel liggen. Deze leden hebben tevens vernomen dat verschillende Europese industrieën inmiddels pleiten voor tarieven en handelsquota. Wat betreft deze leden moeten deze instrumenten inderdaad op tafel liggen en zijn harde ingrepen noodzakelijk als de dumping van China, middels dialoog, geen halt toe wordt geroepen. Wat vindt het kabinet hiervan?

Antwoord

Het kabinet deelt de zorgen over toenemende oneerlijke concurrentie vanuit derde landen en de impact daarvan op de Europese industrie. Daarom steunt het kabinet de Europese Commissie bij een effectieve en landenneutrale inzet van het Europese handelsinstrumentarium om de interne markt tegen oneigenlijke concurrentie te beschermen. Daarbij gaat het zowel om klassieke handelsdefensieve instrumenten zoals antidumping- en antisubsidiemaatregelen, als om nieuwere instrumenten zoals het Instrument voor Internationale Overheidsopdrachten (IPI) en de verordening buitenlandse subsidies (Foreign Subsidies Regulation, FSR) tegen marktverstoringende buitenlandse subsidies. De EU gebruikt deze instrumenten parallel aan de handelsdialoog met China. Die dialoog blijft voor het kabinet van groot belang om spanningen te verminderen, transparantie te vergroten en waar mogelijk handelsbelemmeringen via overleg weg te nemen. Tegelijkertijd ziet het kabinet ruimte voor verbetering en verdere versterking van het bestaande instrumentarium, zodat de EU ook in de toekomst adequaat kan optreden tegen een toenemend aantal marktverstoringende praktijken door derde landen.

25. De leden van de PRO-fractie hebben verder enkele vragen over de aangekondigde herziening van de wetgeving ten aanzien van publieke inkoop. De leden van de PRO-fractie zijn positief over de inzet van de Europese Commissie om publieke inkoop minder te laten draaien om de laagste prijs en meer te benutten voor maatschappelijke doelstellingen. Zij zien publieke inkoop als een belangrijk instrument om publieke middelen niet alleen doelmatig, maar ook strategisch in te zetten voor onder meer verduurzaming, innovatie, goede arbeidsvoorwaarden en een sterke Europese economie.

Antwoord

Zie antwoord 27 (de drie vragen gebundeld)

26. De leden van de PRO-fractie vragen de minister hoe zij deze inzet van de Europese Commissie beoordeelt. Ziet het kabinet mogelijkheden om in de onderhandelingen in te zetten op nog scherpere en meer concrete doelstellingen voor klimaat, verduurzaming en technologische innovatie binnen publieke inkoop?

Antwoord

Zie antwoord 27 (de drie vragen zijn gebundeld)

27. Ziet de minister daarnaast mogelijkheden om publieke inkoop sterker te benutten als instrument voor het versterken van Europese waardeketens en de ontwikkeling van strategische technologieën?

Antwoord

De Europese Commissie publiceerde 9 september een voorstel voor een nieuw, modern aanbestedingskader. In Nederland koopt de overheid jaarlijks voor ongeveer € 120 miljard in. In Nederland wordt daarbij al veel gebruik gemaakt van beste prijs-kwaliteitverhouding, in plaats van louter kiezen voor de laagste prijs. De keuzes die we maken met aanbesteden leveren een belangrijke bijdrage aan de toekomst van onze Europese en Nederlandse economie.

Nederland heeft samen met andere EU-landen zelf om modernisering van het bestaande kader gevraagd, met drie redenen.⁹ Ten eerste, we moeten aanbesteden vaker inzetten om zelfstandiger en weerbaar te worden als EU. Dit kunnen we doen door, in sectoren waar dat strategisch nodig is, bij bedrijven te kopen uit landen die we vertrouwen. Ten tweede, de bestaande regels moeten eenvoudiger en flexibeler gemaakt worden. Zo ontstaat ruimte voor aanbestedende diensten om zelf passende keuzes te maken in de doorslaggevende factoren per project. En tot slot, de procedures kunnen efficiënter gemaakt worden, door in te zetten op digitalisering. Betere data transparantie en daarmee inzichtelijkheid kan daarbij misbruik helpen voorkomen en helpt beleidsmakers juiste keuzes te maken.

Het kabinet is blij dat de Europese Commissie onze Nederlandse doelen heeft overgenomen. Momenteel werkt het kabinet aan de analyse van de uitwerking van deze doelen in het voorstel, zodat Nederland hierop in kunnen zetten tijdens de Europese onderhandelingen. Het kader van onze inzet delen we spoedig met de Tweede Kamer in het BNC-fiche. Daarbij letten we op de gevolgen die het voorstel heeft voor de weerbaarheid van Nederland in een sterk Europa. En het voorstel moet positief uitpakken voor onze bedrijven en aanbestedende diensten.

28. De leden van de PRO-fractie vragen zich in het licht van de concurrentiepositie ook af hoe de minister zich verder gaat inzetten op het gebied van ondernemingen in moeilijkheden. Uit de kamerbrief van 1 september 2026 blijkt dat de strategie zoals tot nu toe ingezet, niet het resultaat oplevert dat de minister voor ogen had. De leden zijn teleurgesteld dat deze inzet nauwelijks verlichting en perspectief biedt voor innovatieve start- en scale-ups en roepen de minister op om opnieuw naar mogelijkheden te kijken.

Zie antwoord 29

29. De leden van de PRO-fractie vragen de minister nader toe te lichten wat haar inzet de komende maanden concreet zal zijn. Welke specifieke wijzigingen van de OIM-definitie zal zij bij de Europese Commissie bepleiten en op welke punten verwacht zij nog beweging van de Commissie? En is de minister voornemens om opnieuw tot een gezamenlijk standpunt of een gezamenlijke interventie richting de Europese Commissie te komen? Welke

⁹ Ook terug te lezen in Kamerstuk 26485, nr. 461.

concrete mogelijkheden ziet zij tussen het einde van de consultaties en de verwachte publicatie van de definitieve steunkaders eind 2026? Kan zij aangeven wanneer zij haar inzet als geslaagd beschouwt en welke vervolgstappen zij voorziet als de definitieve Europese regels onvoldoende tegemoetkomen aan de Nederlandse inzet?

Antwoord 28 en 29

In de Nederlandse reactie op de tweede consultatie van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening stelt het kabinet twee oplossingsrichtingen voor om het probleem op te lossen. Primair wordt ingezet op het “verruimen” van de definitie van het eigen vermogen met quasi-eigen vermogen, zodat de definitie voor Onderneming in moeilijkheden beter aansluit bij de praktijk. Voor het geval de definitie onvoldoende door de Commissie wordt aangepast, zet het kabinet tegelijkertijd ook in op uitzonderingen op de OIM-toets, zoals bij steunverlening aan innovatieve start- en scale-ups tot 15 jaar. Voor beide oplossingsrichtingen ziet de Europese Commissie voor- en nadelen. Zodoende zijn beide oplossingsrichtingen nog mogelijk.

Voorafgaand aan de Raad is, op initiatief van Nederland, zoals ook aangegeven in het antwoord op de vragen 1 en 2, een tweede gemeenschappelijke paper tot stand gekomen. Dit paper is medeondertekend door België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Letland, Luxemburg, Polen, Slowakije en Tsjechië. Daarnaast zal het kabinet het onderwerp weer ter sprake brengen tijdens- en in de marge van de Raad bij andere Lidstaten en de Europese Commissie.

Het kabinet hoopt op een oplossing van het probleem en ziet een wijziging van de definitie en mogelijk uitbreiding van de uitzonderingen als een geslaagd resultaat. Welke vervolgstappen het kabinet gaat zetten na afronding van het wijzigingstraject is afhankelijk van de definitieve tekst van de nieuwe steunkaders. Het kabinet zal uw Kamer hierover informeren.

30. De leden van de PRO-fractie lezen dat anticiperend handelen op dit moment niet meer ruimte biedt en daarom niet zinvol is. Betekent dit dat Nederland tot de inwerkingtreding van de nieuwe steunkaders geen aanvullende mogelijkheden ziet om het OIM-probleem voor innovatieve ondernemingen te ondervangen? Zo ja, welke gevolgen heeft dit volgens de minister voor ondernemingen die gedurende deze periode tegen de OIM-definitie aanlopen?

Antwoord

Het betekent helaas dat het kabinet tot het moment van vaststelling van de nieuwe steunkaders voor het einde van dit kalenderjaar geen extra aanvullende mogelijkheden ziet. De mogelijkheden en gevolgen van de huidige definitie heeft het kabinet beschreven in de Kamerbrief *Reactie*

op vragen ten aanzien van de definitie van Onderneming in Moeilijkheden
van 24 april jl.¹⁰

31. Tot slot vragen de leden van de PRO-fractie of de minister kans ziet om te leren van de Franse praktijk. De leden horen dat innovatieve ondernemingen in Frankrijk in de praktijk mogelijk minder vaak tegen de Europese definitie van Onderneming in Moeilijkheden aanlopen. De leden begrijpen dat Frankrijk in sommige nationale steunregelingen eigen criteria hanteert voor het bepalen of een onderneming in moeilijkheden verkeert (andere insolventie-, herstructureringsprocedures en financiële ratio's). Bijvoorbeeld het voorbeeld van French Tech 2030, waar wordt gekeken naar positief eigen vermogen. Kan de minister aangeven of Franse innovatieve start-ups en scale-ups inderdaad minder vaak door de OIM-definitie worden uitgesloten van steun dan Nederlandse ondernemingen? Zo ja, waardoor wordt dit verschil veroorzaakt en welke elementen van de Franse uitvoeringspraktijk zouden in Nederland kunnen worden overgenomen?

Antwoord

De afgelopen periode is ook veelvuldig contact geweest met Frankrijk. Hieruit is niet naar voren gekomen dat zij eigen criteria hanteren. Staatssteunregels zijn gelijk voor de gehele Unie. Het feit dat Frankrijk onze tweede paper mede heeft ondertekend toont aan dat ook zij bezwaar hebben tegen de huidige definitie en het voorstel van de Commissie zoals het er nu ligt.

Zoals ook al aangegeven in de kamerbrief *Beantwoording Kamervragen over nationale toepassing staatssteunregels bij scale-ups (OIM-problematiek)*¹¹ van 15 december 2025 wordt om te bepalen of een onderneming een OIM is, gekeken naar de verhouding tussen het geplaatste aandelenkapitaal en het eigen vermogen van een onderneming. Tot op heden heeft het kabinet geen concrete voorbeelden ontvangen dat in andere landen het begrip 'eigen vermogen' op andere wijze wordt uitgelegd. Gezien de brede steun onder lidstaten voor aanpassing van de (voorgestelde) definitie, heeft het kabinet ook geen aanleiding om aan te nemen dat dit het geval is.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad voor Concurrentievermogen van 24 september 2026. Zij hebben hierover enkele vragen.

Chips Act 2.0

32. De leden van de CDA-fractie onderschrijven het belang van een sterke Europese positie in de mondiale halfgeleiderketen. Het

¹⁰ Bijlage bij Kamerstuk 32637, nr. 758; 2026D20124

¹¹ Aanhangsel Handelingen II 2025/26, nr. 674; 2025D52350

kabinet wil daarbij inzetten op het uitbouwen van Europese technologische sterktes en zogenoemde control points in de waardeketen. Ook wil het geavanceerde productiemachines en -apparatuur beter verankeren in de Grand Challenges en de first-of-a-kind-definitie. Deze leden vragen hoe de regering deze inzet tijdens de Raad concreet wil maken. Op welke onderdelen van de halfgeleiderketen ziet zij voor Nederland de grootste kansen om de Europese positie te versterken?

Antwoord

Het kabinet wil deze inzet concreet maken door tijdens de Raad te pleiten voor een sterkere verankering van Europese technologische sterktes in de Chips Act 2.0. Daarbij zet Nederland onder meer in op een prominente rol voor geavanceerde productiemachines en -apparatuur binnen de Grand Challenges in Annex I en op een duidelijke positionering daarvan binnen de first-of-a-kind-definitie. Voor Nederland liggen de grootste kansen met name bij onderdelen van de waardeketen waarin ons land en Europa al een sterke en onderscheidende positie hebben zoals geavanceerde productiemachines en -apparatuur, geïntegreerde fotonica en quantumchips, in lijn met de Semicon Visie 2035. Juist door deze unieke technologische sterktes verder uit te bouwen, wil het kabinet bijdragen aan Europese onmisbaarheid, weerbaarheid en toekomstig verdienvermogen.

33. Het kabinet wil daarnaast een sterkere rol voor lidstaten en de industrie bij de selectie van Strategische Projecten. Deze leden vragen hoe daarbij wordt voorkomen dat middelen versnipperen over nationale projecten. Hoe zorgt de regering ervoor dat Europese meerwaarde en technologische excellentie bij de selectie leidend zijn, en niet de financiële slagkracht van afzonderlijke lidstaten?

Antwoord

Het kabinet deelt de zorg dat versnippering en verschillen in nationale financiële slagkracht leidend worden bij de selectie van Strategische Projecten. Daarom zet het kabinet in op een sterkere sturende rol voor de lidstaten via de European Semiconductor Board en op een transparante selectieprocedure. Projecten moeten primair worden beoordeeld op technologische excellentie en hun bijdrage aan Europese onmisbaarheid, weerbaarheid en welvaart.

De mate waarin een lidstaat nationale cofinanciering kan bieden, mag daarbij niet doorslaggevend zijn. Juist een Europese afweging over de gehele waardeketen moet voorkomen dat middelen versnipperen over afzonderlijke nationale belangen en moet ervoor zorgen dat investeringen terechtkomen waar zij de grootste Europese meerwaarde hebben.

Daarbij acht het kabinet het van belang dat binnen het toekomstige European Competitiveness Fund ruimte beschikbaar is voor halfgeleidertechnologie, zodat ook projecten met grote Europese

meerwaarde kunnen worden gerealiseerd zonder dat uitsluitend de financiële slagkracht van afzonderlijke lidstaten bepalend wordt. De precieze budgettaire verdeling wordt betrokken bij de bredere onderhandelingen over het volgende Meerjarig Financieel Kader.

34. Ook hebben deze leden vragen over de definitie van een domestic undertaking. Het kabinet vindt het voorgestelde eigendoms criterium te strikt en wil voorkomen dat bedrijven met een sterk Nederlands of Europees karakter door hun internationale eigendomsstructuur buiten de regeling vallen. Kan de regering aangeven welke gevolgen de huidige definitie kan hebben voor Nederlandse bedrijven en welke aanpassing zij in de onderhandelingen nastreeft?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 6 zet het kabinet zich in voor een evenwichtige toepassing van het eigendoms criterium, zodat bedrijven die in de kern Nederlands of Europees zijn of een belangrijke bijdrage leveren aan de Europese halfgeleiderwaardeketen niet onbedoeld worden uitgesloten.

De huidige voorgestelde grens van meer dan 50% Europees eigendom kan ertoe leiden dat Nederlandse bedrijven met internationale aandeelhouders- of eigendomsstructuur geen toegang krijgen tot onder meer de European Semiconductor Technology Initiative (ESTI-status), Strategische Projecten en bepaalde maatregelen rond overheidsaanbestedingen. Het kabinet onderzoekt de precieze gevolgen hiervan voor Nederlandse bedrijven en zet in de onderhandelingen in op een minder strikt criterium, waarbij het daadwerkelijke Nederlandse of Europese karakter en de bijdrage aan het Europese ecosysteem beter worden meegewogen. Daarbij moet ruimte blijven voor noodzakelijke samenwerking met betrouwbare, gelijkgestemde internationale partners en moeten de internationale verplichtingen van de Unie, waaronder die binnen de WTO, worden gerespecteerd.

Fusierichtsnoeren

De Commissie werkt aan nieuwe richtsnoeren voor de beoordeling van fusies en overnames. Daarbij moet meer ruimte komen om effecten op onder meer innovatie, investeringen en weerbaarheid mee te wegen, terwijl de wettelijke mededingingstoets ongewijzigd blijft. Nederland steunt deze benadering en benadrukt tegelijk het belang van effectieve mededinging.

35. De leden van de CDA-fractie vragen hoe deze bredere belangen straks in de praktijk worden gewogen. Hoe houdt de Commissie de toepassing van de richtsnoeren voorspelbaar voor bedrijven wanneer ook factoren als innovatie en weerbaarheid een rol krijgen?

Antwoord

In de richtsnoeren geeft de Commissie meer duiding aan haar interpretatie van het mededingingsrecht en zij kan van deze interpretatie niet zonder meer van afwijken. Door in de nieuwe richtsnoeren extra duiding te geven over hoe de Commissie de effecten op innovatie, investeringen en weerbaarheid van een fusie of overname wil meenemen in haar beoordeling biedt zij bedrijven daarmee vooraf meer voorspelbaarheid over haar beoordeling dan in de huidige richtsnoeren. Verder krijgen bedrijven in de (concept-)richtsnoeren expliciet de kans om de voordelen van hun voorgestelde fusie of overname te presenteren en hierover met de Commissie in gesprek te gaan.

36. Binnen de Raad lopen de opvattingen uiteen. Sommige lidstaten willen meer ruimte voor grotere Europese ondernemingen, terwijl andere lidstaten vooral hechten aan strikt mededingingstoezicht. Welke inzet kiest Nederland in deze discussie? Hoe kan volgens de regering ruimte worden geboden aan Europese bedrijven om internationaal op schaal te concurreren, zonder de concurrentie op de interne markt onnodig te beperken?

Antwoord

Nederland is voorstander van het behoud van de focus op eerlijke concurrentie en effectief toezicht. Tegelijkertijd zijn de veranderende omstandigheden in de wereld aanleiding om voorstander te zijn van ruimte voor de Commissie om bij de beoordeling van een individuele fusie of overname de bredere context mee te nemen en te kijken naar factoren als weerbaarheid en innovatie.

De wettelijke toets (behoud van mededinging) blijft ongewijzigd. In de (concept-)richtsnoeren biedt de Commissie bedrijven wel meer handvatten hoe zij pro-competitieve schaal ziet. Hierdoor kunnen bedrijven dit beter meewegen in hun eigen strategie. Verder zijn fusies en overnames slecht één manier om schaal te bereiken. Daarom pleit Nederland voor het wegnemen van barrières op de interne markt, zodat bedrijven gemakkelijker kunnen opschalen

Economische veiligheid en concurrentievermogen

De leden van de CDA-fractie steunen de inzet om economische veiligheid, industriebeleid en handelsbeleid meer in samenhang te bezien. Het kabinet wil risicovolle strategische afhankelijkheden beter in beeld brengen en waar nodig verminderen, onder meer door diversificatie.

37. Deze leden vragen op basis van welke criteria wordt bepaald wanneer een strategische afhankelijkheid om overheidsingrijpen vraagt. Maakt het kabinet daarbij ook onderscheid tussen afhankelijkheden die aanvaardbaar zijn en afhankelijkheden waarbij diversificatie of opbouw van Europese capaciteit nodig is?

Antwoord

De kabinetsbrede aanpak ziet op het adresseren van risicovolle strategische afhankelijkheden tussen landen. Afhangelijkheden zijn niet per definitie problematisch: wederzijdse afhankelijkheden vormen de

hoeksteen van het mondiale handelssysteem. Een afhankelijkheid is risicovol en strategisch, als het betreffende product, de dienst of de technologie cruciaal is voor het borgen van onze publieke belangen, en als het risico van leveringsonderbrekingen hoog is, waarbij onder andere wordt gekeken naar de aard van de betrekkingen met het land. Marktpartijen zijn primair zelf verantwoordelijk voor het mitigeren van risicovolle strategische afhankelijkheden, met een ondersteunende rol van de overheid. Het is daarom van belang om telkens een gedegen afweging te maken van de noodzaak en mate van overheidsingrijpen.

Voor verdere toelichting verwijs ik graag naar de brief van 12 mei 2023 waarin uw Kamer geïnformeerd is over de kabinetsaanpak ten aanzien van strategische afhankelijkheden.¹²

38. Verder vragen deze leden hoe Nederland wil voorkomen dat maatregelen voor economische veiligheid leiden tot onnodige nieuwe handelsbelemmeringen of verdere versnippering van de interne markt. Hoe wil de regering de samenwerking met betrouwbare internationale partners blijven benutten bij het verminderen van risicovolle afhankelijkheden?

Antwoord

Samenwerking met gelijkgestemde partners is een belangrijk onderdeel van de aanpak om onze economische veiligheid te versterken en risicovolle strategische afhankelijkheden te mitigeren. Hierbij trekt het kabinet nauw op met de EU en lidstaten. Naast de Europese inzet werkt Nederland aan bilaterale partnerschappen en economische veiligheidsdialogen met gelijkgestemde derde landen. Het borgen van een gelijk speelveld in de aanpak is daarbij nadrukkelijk onderdeel van de gesprekken.

Stop Destroying Videogames

De leden van de CDA-fractie begrijpen de zorgen van consumenten die een videogame aanschaffen en later hun toegang verliezen doordat de ondersteuning wordt beëindigd. De Commissie kiest niet voor een wettelijke verplichting om games na beëindiging van de ondersteuning speelbaar te houden, maar wil met de sector en consumentenorganisaties werken aan een vrijwillige gedragscode.

39. Deze leden vinden dat consumenten vooraf duidelijk moeten kunnen zien wat zij kopen en hoe lang zij redelijkerwijs ondersteuning mogen verwachten. Welke informatie moet volgens het kabinet voor de aankoop zichtbaar zijn over de verwachte levensduur en ondersteuning van een game? En welke rol ziet het kabinet daarbij voor digitale verkoopplatforms?

¹² Kamerstuk 30821, nr. 181.

Antwoord

Op grond van de huidige Europese consumentenrichtlijnen gelden er al diverse informatieverplichtingen voor handelaren. Het doel hiervan is om consumenten in staat te stellen een weloverwogen aankoopbeslissing te nemen. Informatie over hoelang een videogame redelijkerwijs speelbaar blijft, lijkt daarbij belangrijke informatie. Het oordeel of handelaren in videogames de huidige consumentenwetgeving overtreden is aan de ACM als publieke toezichthouder, of aan de civiele rechter en kan afhankelijk zijn van omstandigheden van het geval.

Het kabinet ziet ook een belangrijke rol voor verkoopplatforms om consumenten te informeren over het feit dat ze bij aankoop (slechts) een licentie kopen en dat de mogelijkheid bestaat dat voor de betreffende videogame kan worden besloten om de ondersteuning stop te zetten. Het kabinet vindt het daarom van belang om verkoopplatforms te betrekken bij de totstandkoming van de gedragscode en de rol voor verkoopplatforms te verduidelijken.

40. Het kabinet steunt de keuze voor een gedragscode, maar geeft ook aan dat deze tot merkbare verbeteringen voor consumenten moet leiden. Deze leden vragen binnen welke termijn het kabinet resultaten verwacht en hoe wordt beoordeeld of de gedragscode voldoende werkt. Welke vervolgstappen liggen volgens het kabinet voor de hand als de vrijwillige aanpak onvoldoende effect heeft?

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 11 wil het kabinet graag resultaten zien t.a.v. de gedragscode voordat de onderhandelingen over de aangekondigde Digital Fairness Act (DFA) zijn afgerond. Indien daar aanleiding toe zou zijn, zouden dan namelijk nog concrete punten in de DFA kunnen worden meegenomen.

41. Tot slot vragen deze leden hoe bij de gedragscode rekening wordt gehouden met kleinere, onafhankelijke gameontwikkelaars, die minder mogelijkheden hebben om games langdurig operationeel te houden dan grote internationale uitgevers.

Antwoord

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 13, zijn indiestudio's direct betrokken bij de totstandkoming van de gedragscode, waardoor aspecten zoals de omvang van de studio kunnen worden meegenomen. Daarnaast onderschrijven veel kleinere videogamestudio's de doelen van het burgerinitiatief en maken veel van deze studio's het ook mogelijk voor consumenten om videogames te blijven spelen zonder ondersteuning van de uitgever.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda.

42. De leden van de ChristenUnie-fractie lezen¹ dat de ministers tijdens de Raad worden geïnformeerd over de verordening over het 28^e regime. Op 15 juli jongstleden heeft de ChristenUnie-fractie schriftelijke vragen gesteld over de rentmeesterverennootschap in relatie tot het voorstel van de verordening, die op het moment van deze inbreng nog niet zijn beantwoord.² De leden vragen of de minister deze vragen spoedig wil beantwoorden, en in ieder geval niet later dan de beantwoording van dit schriftelijk overleg.

Antwoord

De beantwoording van de schriftelijke vragen van de ChristenUnie-fractie wordt zo snel mogelijk door de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, mede namens mijzelf, verzonden naar de Kamer.

43. De leden vragen of het klopt dat in het conceptverslag van rapporteur Repasi in de commissie JURI van het Europees Parlement over het 28^e regime steward ownership (rentmeesterschap) en werknemerseigendom als optionele varianten worden ge(her)ïntroduceerd, maar dat het kabinet steward ownership noch in het BNC-fiche (Kamerstuk 22 112, nr. 4320), noch in het door Nederland medeondertekende Benelux non-paper noemt? Waarom niet?

Antwoord

Het klopt dat het BNC-fiche en het Benelux non-paper het begrip steward ownership of rentmeesterverennootschap niet noemen. Het voorstel voorziet in de introductie van een optioneel Europees vennootschapsrechtelijk kader voor een nieuwe Europese rechtsvorm, de EU Inc. Dit kader omvat onder andere regels over de inrichting en governance van en een versimpelde oprichtingsprocedure voor de EU Inc. Het voorstel bevat geen regeling voor een rentmeesterverennootschap bij een EU Inc. In het BNC-fiche en in de onderhandelingen over het voorstel in de Raad richt het kabinet zich, zoals te doen gebruikelijk, primair op het voorstel zoals de Commissie dat heeft gepresenteerd. Het is nu niet aan de lidstaten om een oordeel te vormen over het conceptverslag van de rapporteur, daarvoor moet eerst het eindverslag worden afgewacht.

44. De leden vragen of de minister voorstander is van het opnemen van de optionele varianten van steward ownership en werknemerseigendom in de uiteindelijke tekst van de verordening over het 28^e regime. Is de minister bereid om zich hier in EU-verband, samen met gelijkgezinde lidstaten, voor in te zetten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Gelet op de grote vaart van het onderhandelingstraject en de belangen die samenhangen met dat tempo, alsmede het feit dat de rentmeesterverennootschap een concept is dat in de meeste lidstaten nog onbekend is, lijkt het een stap te ver om de rentmeesterverennootschap

tijdens de onderhandelingen in te brengen als een mogelijke aanvulling op het voorstel. Daar komt bij dat wij in Nederland zelf nog bezig zijn met de oordeelsvorming over de wijze waarop de rentmeesterverennootschap een plek kan krijgen in ons eigen nationale vennootschapsrecht.

Daardoor heeft Nederland ook nog geen positie op het idee voor een rentmeesterverennootschap in Europees verband ofwel de wijze waarop dit in de discussie in Brussel kan worden ingebracht.

Voor nu is het belangrijk om eerst te komen tot een betrouwbare en flexibele Europese rechtsvorm voor de EU Inc., met een heldere status en juridische rechtsbasis en om in Nederland de gedachtenvorming rond een wettelijke regeling voor de rentmeesterverennootschap af te ronden. Het kabinet is daarom niet voornemens om in Brussel op dit moment actief te pleiten voor het opnemen van een rechtsvorm voor de rentmeesterverennootschap in het voorstel over het 28ste regime. Het kabinet zal zich, zodra zich daartoe een gelegenheid voordoet, welwillend opstellen om het vennootschapsrecht in de EU te harmoniseren en te flexibiliseren, in lijn met het Nederlandse vennootschapsrecht, waarvan ook rentmeesterverennootschappen zullen kunnen profiteren.

Datzelfde geldt ten aanzien van aanvullende optionele varianten van werknemerseigendom, anders dan het in het voorstel reeds opgenomen aandelenoptieplan voor werknemers. Mocht daartoe door anderen een voorstel worden gedaan, dan zal dat op dat moment op zijn merites worden beoordeeld, binnen het kader van het BNC-fiche.